

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
& ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β')

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ:

22/05/2015

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A1.

Ο Διονύσιος Σολωμός έχει εντάξει στο έργο του επιρροές από ποικίλες πηγές. Μεταξύ αυτών και από το δημοτικό τραγούδι. Στοιχεία που αποδεικνύουν την επίδραση από τη δημοτική ποίηση είναι τα ακόλουθα:

1. Ως προς τη γλώσσα και τη στιχουργική: δημοτική γλώσσα με ιαμβικό 15σύλλαβο που δεν οργανώνεται σε στροφές («Ήσυχασε και έγινε όλο ησυχία και πάστρα, σαν περιβόλι ευώδησε κι εδέχτηκε όλα τ' άστρα.
2. Ο νόμος των τριών («Καν σε ναό ζωγραφιστή ... περίσσο ... μητρός μου»)
3. Προσωποποίηση των φυσικών φαινομένων («εκείταξε τ' αστέρια ... αναγαλλιάσαν ... και την αχτινοβόλησαν»)

Επίσης, μπορεί να ειπωθεί και το αδιανόητο καθ' υπερβολήν («Τότε το φως ... λαμπυρίζει).

B1.

Στο έργο του Δ. Σολωμού το φυσικό φως προβάλλει το φυσικό τοπίο και το αναδεικνύει. Ειδικότερα, η επιφάνεια της Φεγγαροντυμένης προσδίδει μεταφυσική διάσταση στο φως και το μετατρέπει από φως όρασης σε φως ενόρασης. Είναι το θεϊκό φως που μεταμορφώνει τα πράγματα και τα μετουσιώνει.

Τα στοιχεία που καταμαρτυρούν την μετατροπή του φωτός από φυσικό σε μεταφυσικό παρατηρούνται:

A) στο απόσπασμα 3, στ. 10-12 («Εσειότουν τ' ολοστρόγγυλο και λαγαρό φεγγάρι / και ξετυλίγει ογλήγορα κάτι που εκείθε βγαίνει / κι ομπρός μου ιδού που βρέθηκε μια φεγγαροτυμένη»). Από το

φος του φεγγαριού που αντανακλάται πάνω στη θάλασσα, ξεπροβάλλει η θεϊκή οντότητα, η Φεγγαροντυμένη.

Β) Απόσπασμα 4, στ. 1-2 («Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν, και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν). Ο ποιητής τεκμηριώνει τη θεϊκή προέλευση της Φεγγαροντυμένης, η οποία εξουσιάζει τα στοιχεία της φύσης. Τ' αστέρια (πηγή φωτός) «αναγαλλιάσαν» από το κοίταγμα της θεϊκής οντότητας. Τα μάτια αποτελούν, άλλωστε, το πιο συγγενικό με το φως σημείο του σώματος.

Γ) Απόσπασμα 4, στ. 7 («Τότε από το φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει»). Ξαφνικά η νύχτα πλημμυρίζει από φως μεσημεριού. Το γεγονός αυτό είναι το αποτέλεσμα της «ιερής ακτινοβολίας» της Φεγγαροντυμένης, που μετέτρεψε τον φυσικό χώρο σε χώρο εξωκοσμικό και υπερβατικό.

Δ) Απόσπασμα 4, στίχος 8 («Κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει»). Το φως που σκορπά η Φεγγαροντυμένη πλημμυρίζει την κτίση και λάμπει σαν αληθινός ναός φωτός με αποτέλεσμα η φωτοχυσία να κορυφώνεται. Γίνεται αντιληπτό ότι η φύση μετατρέπεται σε χώρο προσκυνήματος, κατάλληλο να υποδεχθεί το θεϊκό ον. Πρόκειται για τη θεωρία του χριστιανικού ανιμισμού σύμφωνα με την οποία τα φυσικά φαινόμενα, τα αντικείμενα και το ίδιο σύμπαν έχουν ψυχή ή πνεύμα και επεμβαίνουν στη ζωή του ανθρώπου. Έτσι, αποδεικνύεται και η θρησκευτικότητα του Δ. Σολωμού, κυρίως γιατί το φως ταυτίζεται με τον Θεό, τον Χριστό, την αλήθεια και τη σωτηρία.

Καταληκτικά, η παρουσία του φωτός, μας δίνεται με μια ανοδικά κλιμακωτή πορεία με τη συνδρομή του πολυσύνδετου σχήματος, ενώ γίνεται πιο παραστατική και ζωντανή με τη χρήση του δραματικού ενεστώτα: πλημμυρίζει, λαμπυρίζει.

B2.α)

1ο χρονικό επίπεδο / παρόν ιστορίας: στ. 1-4, στ. 10-12 (ιδιότυπη αναδρομή στο 1^ο επίπεδο), στ. 15, στ. 21-22

2^ο χρονικό επίπεδο / αναδρομές: στ. 16-20

3^ο χρονικό επίπεδο / παρόν αφηγητή (αφηγηματικό παρόν): στ. 5-9 και 13-14

B2.β) Στους στίχους αυτούς εντοπίζουμε το μοτίβο της σιωπηρής επικοινωνίας της Φεγγαροντυμένης με τον Κρητικό, καθώς μεταξύ τους αναπτύσσεται μία αμοιβαία έλξη. Μάλιστα, το γεγονός ότι η γυναικεία οντότητα ρίχνει τη ματιά της προς τον ήρωα τονίζεται από τον ποιητή και έτσι μας το επισημαίνει δύο φορές: α) Τέλος σ' εμέ..., β) όχι στην κόρη, αλλά σ' εμέ... Η Φεγγαροντυμένη, λοιπόν, γυρίζει τη ματιά της προς τον ήρωα, ο οποίος μαγνητισμένος από την

έλξη που του ασκεί η θεϊκή παρουσία της, την κοιτάζει. Πρόκειται στην ουσία για μια κατάσταση ύπνωσης και έκστασης, που έχει ως αποτέλεσμα ο Κρητικός να χάσει την επαφή του με την πραγματικότητα και, συνεπώς, να απομακρυνθεί από το βασικό του στόχο, δηλαδή να σώσει την αγαπημένη του.

Στα πλαίσια αυτά είναι χαρακτηριστική και εξόχως ευρηματική η παρομοίωση της Φεγγαροντυμένης με τη βελόνα της πυξίδας, η οποία, ουσιαστικά, καταδεικνύει ακριβώς αυτή τη μαγνητική έλξη που υπάρχει μεταξύ τους. Ας σημειωθεί εδώ ότι το φαινόμενο του μαγνητισμού αξιοποιήθηκε μεταφορικά για την έλξη μεταξύ ψυχών, πνευμάτων, σωμάτων σε πολλά κείμενα ήδη από την αρχαιότητα («πετροκαλαμίθρα» / σχολ. βιβλίο, σελ 21, σχόλιο 30).

Γ1.α)

Βρισκόμαστε στο σημείο όπου ο Κρητικός προσπαθεί να προσδιορίσει τους λόγους για τους οποίους η γυναικεία μορφή του είναι οικεία, ανακαλώντας μνήμες από το παρελθόν (παιδικά και εφηβικά βιώματα). Τα βιώματα αυτά είναι κατεξοχήν βιώματα διονυσιακά («εκφράζουν μια σχέση εξάρτησης του Εγώ από κάποιο ευρύτερο πόλο έλξης»), τα οποία με την ισχυρή αιτία της υπερκόσμιας οντότητας βρήκαν πρόσφορο έδαφος για να ανασυρθούν από το υποσυνείδητο του ήρωα. Επίσης, μελετητές του Σολωμού συνδυάζουν τις σκέψεις που κάνει ο Κρητικός με τον Πλάτωνα και τη θεωρία του περί ιδεαλισμού.

Χρησιμοποιώντας πολυσύνδετο σχήμα, αλλά και το μοτίβο των τριών (ανιούσα κλίμακα) παρουσιάζει τρεις εκδοχές: α) εικόνα κάποιας αγίας ή της Παναγίας, β) τον ιδανικό έρωτα ή μία ερωτική φαντασία. Και επειδή στη συγκεκριμένη σκέψη του κυριαρχεί το αισθητικό στοιχείο, κάλλιστα η μορφή που σκιαγραφείται θα μπορούσε να ταυτίζεται με τη θεά Αφροδίτη και γ) την ονειρεύτηκε όταν ήταν βρέφος, τότε, δηλαδή, που ο άνθρωπος κάνει τα πιο όμορφα και ξέγνοιαστα όνειρα, μέρος των οποίων μπορεί να είναι και η μορφή της μητέρας (σχολικό βιβλίο, σελ. 22, σχόλιο 33).

Ωστόσο, όποια μορφή κι αν έχει η ανάμνηση του Κρητικού, διαπιστώνουμε ότι έχει κυριεύσει το «είναι» του, καθώς αναφέρεται στην απόλυτη αγάπη στις τρεις βασικές συνιστώσες της: α) αγάπη προς το θείο, β) ερωτική αγάπη και γ) μητρική αγάπη.

Γ1.β)

Στους συγκεκριμένους στίχους (4-8) παρατηρούμε τις επιδράσεις του δακρύου της Φεγγαροντυμένης στη ζωή του Κρητικού.

Η βασική επίδραση του δακρύου της Φεγγαροντυμένης στον Κρητικό γίνεται αμέσως αισθητή και αναφέρεται στην αλλαγή του ήθους (του χαρακτήρα) του ήρωα. Το χέρι του Κρητικού

από χέρι αγωνιστή μεταμορφώνεται σε χέρι ζητιάνου ο οποίος χάνει την παλιά δύναμή του. Η ζωή του έχει χάσει την παλιά της αίγλη και προσπαθεί να συντηρηθεί με την ελεημοσύνη των περαστικών. Η τωρινή του εικόνα μας παραπέμπει σ' έναν άνθρωπο μόνο, απελπισμένο, που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την εικόνα του σκληρού πολεμιστή, που σκότωνε κατά δεκάδες τους Τούρκους.

Αξίζει, ωστόσο, να επισημάνουμε ότι μελετητές του «Κρητικού» έχουν προσεγγίσει τον όρο «ζητιάνος» και με τη χριστιανική του νοηματοδότηση, αναφερόμενοι σε μια κατάσταση που προσεγγίζει την ηθική ολοκλήρωση.

Δ1.

Ομοιότητες

1. Εμφάνιση θεϊκής γυναικείας παρουσίας μέσα στο πλαίσιο θαλασσινού τοπίου εξιδανικευμένη. Επιδρά στην ψυχολογική κατάσταση του ήρωα («Εσεότουν τ' ολοστρόγγυλο ... φεγγαροντυμένη ... θεϊκιά θωριά της», «ένα κορμί παρθενικό προβάλλει ... ανατριχιάζει η θάλασσα ... Ήταν νεράιδα», «την κοίταξα ... εκείνη», «Το βλέπω ... λιγωμένα»).
2. Η θεϊκή παρουσία εξουσιάζει τα στοιχεία της φύσης. Η φύση δείχνει σεβασμό προς αυτήν («Ανατριχιάζ' η θάλασσα στο θείο άγγισμά τους», «Εκείταζε τ' αστέρια ... εσκεπάσαν»). Τονίζεται η θεϊκή της υπόσταση μέσω του σεβασμού που επιδεικνύει η φύση προς αυτήν.

Διαφορές

1. Στον ποίημα του Καρυωτάκη η δράση τοποθετείται χρονικά την ημέρα («ο ήλιος εσκυθρόπιασε»), σε αντιδιαστολή με τον «Κρητικό», όπου τα πάντα εκτυλίσσονται βράδυ («εσειότουν ... φεγγάρι»). Η θεία επιφάνεια είναι αυτή που με την επιρροή της θα μετατρέψει το φυσικό τοπίο σε υπερβατικό και θα μεταβάλλει τη νύχτα σε ημέρα («Τότε από φως μεσημερνό ... λαμπυρίζει»).
2. Στο παράλληλο ο ήρωας βρίσκεται στο ακρογιάλι («Εγώ, κρυμμένος ... ακρογιάλι»), ενώ στον Κρητικό, ο ήρωας είναι μέσα στη θάλασσα («όμηρος της μες στα ρίθρα»). Στον «Κρητικό», η παρουσία του ήρωα στο πέλαγος εντείνει την τραγικότητα της κατάστασής του ως ναυαγός. Αντιθέτως, στον Καρυωτάκη, ο ήρωας ευρισκόμενος στο ακρογιάλι βιώνει μια ονειρική κατάσταση θεώμενος τη γυναικεία εξιδανικευμένη παρουσία («το βλέπω... λιγωμένα»).

3. Στον Σολωμό η γυναικεία μορφή προβάλλει σ' ένα γαλήνιο φυσικό περιβάλλον («Κι η θάλασσα ... Ησύχασε ... πάστρα»). Αντιθέτως στο ποίημα του Καρυωτάκη το θαλασσινό τοπίο παρουσιάζεται με «κύματα αφρισμένα». Στον Σολωμό η φύση είχε ήδη προετοιμαστεί να υποδεχτεί τη Φεγγαροντυμένη. Αντιθέτως, στο παράλληλο η νεράιδα εμφανίζεται εν μέσω αναταραχής και σταδιακά επιβάλλει τη γαλήνη.

